

(V. d'Aspa, des del capdamunt) 'rusc d'abelles' (Rohlf's, *Le Gc.*, § 168).¹ D'ací encara el bc. suletí *khogán* 'rusc', que segons Mitxelena (*FonHivca.*, 259, 414, § 7.10a) parteix d'una base ja antiga en -ANU semblant al cast. *cuévano*. Per a les denominacions del 'cove' en els Alps, veg. Bertoni, *ARom.* I, 153ss.

DERIV.: *Covanot* 'cove' en el ribagorçà de l'Isàvena (Esdolomada, 1957). *Covanon*, Benasc, «cesto de mimbre muy grueso, en forma de cuévano, que se rellena de piedras y, colocados a la orilla del río, en dirección oblicua a la corriente, constituye una de las mejores defensas contra riadas e inundaciones»: *hem de posà(r) covanons al Saldiet* (Ferraz, p. 42, amb foto). *Covenada*; *covegada* eiv. *Covenassa*. *Covenat*. *Covenell*, *covenella*. *Covener*. *Covenet* [1486]. *Covanam*, *covoner*, *covonet*.

¹ Id. Brinkmann, *Hocharagon u. Nav.*; Jud (*VRom.* VI, 259) dubta a tort d'aquesta etimologia de Rohlf's i Brinkmann (*VRom.* VI, 259), segons sembla perquè creu que el mot s'accentua en la *é*, i pensa en un sufix pre-romà, però no hi ha tal accentuació.

Covenada, *covenell*, *covener*, *covenet*, V. *cove* *Cover*, *covera*, V. *covar* *Coverbo*, V. *coberbo* *Coverxo*, V. *cova* *Covet* NL, V. *codi* *Coveta*, V. *cova* *Covi*, *còvia*, V. *covar* *Covidar*, V. *convidar* *Covil*, *covillada*, V. *covar* *Covinable*, *covinença*, *covinent*, *covinentea*, V. *convenir* (VENIR) *Covit*, V. *convidar* *Covitja*, V. *coïtja* (COURE) *Covitxol*, V. *cova* *Covonet*, *-oner*, V. *cove* *Coxagra*, *coxal*, *coxàlgia*, V. *cuixa*

Còxia, *píndola* [S. xv, *AlcM*], sembla forma semipopular del ll. *coctio* 'coccio, acció de coure', a causa del decaüt que es feia per preparar-les.

Coxitis, *coxofermal*, V. *cuixa* *Coxo*, V. *coix*

CRAC o CREC, CRACAR, CRAQUEJAR, onomatopeies del soroll de trencar-se o esquarterar-se una cosa dura. □ 1.ª doc.: *crac* 'pagès babau', 1710; *crec* i *cracar* per a cruixits, 1886-90, NOLLER.

El *DAG.* registra *crach* «pagès tonto i badoc» en una poesia de circumstàncies de 1710 i «onomatopeia que s'aplica a la ruïna d'una casa o d'una empresa»; en aquell, més que onomatopeia, hi ha mot expressiu de la idea de la cosa brèvola, flaca, que fracassa espetegant. Com a mera onomatopeia el més usual entre nosaltres és *crec*: «a un *crec* del fuet, rodà 'l caruatge com un tro ---», NOLLER, *Vilaniu*, 186; ell mateix va emprar *cracar els crostons de pa* en *La Bogeria*. Altres han usat *craquejar* «crepitat, fer crac-crac», Jq. Ruyra que explica així en el glossari (*O. C.*, p. 379a) l'ús que en fa a *La Parada*. Hi ha altres termes d'aquest grup, d'ús més o menys fix o ocasional; eiv. «*creca*: griaeta» (PzCabrero); i fins amb una altra consonant medial: Àneu *crassar* «cuando las nueces, todavía en el árbol, empiezan a desprender la corteza» (Pol., p. 15, amb grafia arbitrària *craxà*). Un *crac*, *fer crac*. *Craca*. *Cracadell*. *Cracant*. *Craqueta*.

Amb una altra vocal radical: *crocar*, *croc*, *crocant* [Labèrnia 1888], dels fr. *croquer*, *croc*, *croquant*. *Croqueta* 'espècie de bunyol fregit' [1868, *SLitCosta*], del fr. *croquette* derivat de *croquer* 'rosegar, menjar ràpidament cosa que cruix'. *Croquis* [Lab. 1864], del fr. *croquis*, derivat del dit *croquer* amb el significat figurat de 'indicar sumàriament, amb grans traços, la primera idea d'un dibuix o pintura'; *croquisar*.

Croquet (joc) de l'angl. i fr. *croquet*.

CPT.: *Cracanos*, calc del fr. *craque-noix*, on *craquer* és un mot més important i fix en l'idioma, que no en català.

CRAN, 'tall fet en alguna cosa com a senyal o per altre fi', pres del fr. *cran* 'osca que es fa a alguna cosa', 'cran de les lletres d'impremta', que sembla ser d'origen cèltic. □ 1.ª doc.: *cranch* «espècie d'osca que la lletra d'estampa té en la part inferior, per a conèixer si està, o no, al revés», Lab. 1839: forma deguda a una confusió, amb el nom del crustaci, vulgar encara entre els tipògrafs; *cran*, 1868, *SLitCosta*.

DERIV.: *Cranar*. *Crana* eiv., 1655.

CRANC, del ll. CANCER, CANCRI, id. □ 1.ª doc.: fi S. XIII, Llull:

«En un estany havia un agró acostumat de pescar --- un *cranch* se marvellà del agró, que no pescava enaxí com pescar solia, e demanà a l'agró per què estava axí consitros --- e cant lo agró fo prés de aquell loch hon solia menjar los peix, lo *cranch* viu les spines dels peixs que lo agró havia menjat ---», *Merav.* (NCL II, 111; O. C. I, 212, 213). «Sergantanetes, / serps, granotetes / --- / *cranchs*, polps, s'hi fan / ---», JRoig (*Spill*, 9620). «*Cranc*: cancer, -cri», OPou (*ThPu.*, 64).

També és ja medieval en les dues més conspícues accs. per extensió; com a nom del signe del Zodíac ja en obres del S. XIV, com les versions del *Breviari d'Amor* (*DBal.*) i de Palladi. Com a nom d'un tumor maligne, sovint, encara que llavors no sempre, un càncer: «avia trobada de la terra e de la sanc de sent Pere, e que l'avia pausada sobre *granc* e que fo deliurada», *VidesR* (f° 105v1, mss. P i B), traduïnt «*respersam super cancri corrosionem*» de l'original (290.39), amb una *gr* que es retroba en altres llenguatges romànics: it. ant. *granco*, pl. *granci* (d'on it. mod. *grancio* i generalment *granchio*), ven. *granzo*, sard *grancu*, it. *grancévola* (< ven. *granceola*), cast. *cangrejo* (> port. *caranguejo*), tots ells com a nom del crustaci: veg. DCEC (CANGREJO); OPou: «MALALTIES: ---sarna ---, flegmó ---; *cranc*: cancer; peladilla ---» (*ThPu.*, 238). En les *Lleg. Rimades* de Sevilla potser és més aviat un vesper: «lo rey Vespeshià, per cert, / avia *cranch* en descubert, / sus en lo nas: és mals molt grans, / pudent, negre e mal-estans; / vespes n'exien a presens, / e soferi-o lonc de temps» (v. 757).

La forma *cranc* és comuna a tots els dialectes (Bna., Sant Pol, Emp., Pallars, etc.), sense excloure'n els de les regions extremes, i fins i tot valenciana, almenys de Xixona i Alacant (1935, J. G. M.); en la zona cen-